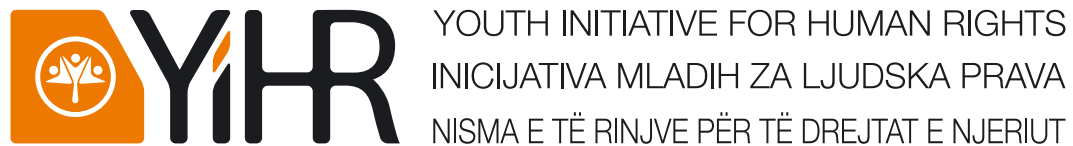

Godišnji izveštaj Inicijative mladih za ljudska prava za 2022. godinu

Impressum

YOUTH INITIATIVE FOR HUMAN RIGHTS
INICIJATIVA MLADIH ZA LJUDSKA PRAVA
NISMA E TË RINJVE PËR TË DREJTAT E NJERIUT

YiHR Belgrade office

Dobračina 4, 11000 Belgrade, Serbia

Tel/Fax: +381 11 4512787

www.yihr.org

office@yihr.org

Sadržaj

Umesto uvoda

Sofija Todorović, programska direktorka

Godinu za nama obeležili su ruska agresija na Ukrajinu, nastavak eskalacije sukoba između Kosova i Srbije, podsticanje tenzija u Bosni i Hercegovini, kao i mnogi drugi uznemirujući događaji. Neki od njih potresaju svet, neki potresaju temelje EU, dok su neki preoblikovali dinamiku u regionu Zapadnog Balkana. Prošlogodišnji događaji dodatno su naglasili izazove sa kojima se suočavamo a koji mogu biti rešeni samo ako im se pristupi na drugačiji način.

U takvim okolnostima, Inicijativa mladih za ljudska prava (Inicijativa) nastavila je da radi sa mladima u Srbiji i u celom regionu, u cilju unapređenja međuetničkog dijaloga i mira, koji su danas od suštinskog značaja imajući u vidu dinamiku odnosa između Kosova i Srbije i činjenicu da rat u Ukrajini još uvek traje.

Razvoju demokratije u Srbiji i dalje na putu stoji nacionalizam koji smanjuje prostor za razgovor na teme od koji zavisi evropska budućnost Srbije i saradnja u regionu. Prošle godine organizovali smo šesti po redu Samit mladih u Podgorici pod sloganom „Nemoj ćutati“ na kome smo sa mladima iz čitavog regiona razgovarali o temama iz kojih se oni kao grupa isključuju dok se razgovara o pitanjima koja imaju direktan uticaj na njihovu budućnost.

Fokus našeg rada tokom prošle godine bio je na uspostavljanju inkluzivne kulture sećanja koja nam omogućava da se vidimo i prepoznamo bez stereotipa i predrasuda. Među glavnim preprekama u procesu pomirenja i dalje su negiranje zločina i veličanje ratnih zločinaca jer se ovakvim neodgovornim postupanjem direktno narušava poverenje među ljudima sa ovih prostora.

Zajedno sa mladim ljudima iz Srbije suprotstavljali smo se štetnim praksama, diskriminaciji i govoru mržnje na ulici, na zidovima, na mrežama i u medijima. Organizovali smo festivale i brojne susrete mladih sa Kosova i Srbije koji su u godini punoj straha i neizvesnosti bili primeri odgovornog postupanja i saradnje, dokazujući da mladi jesu i mogu biti promena koju priželjkujemo. Zabrana Europrajda pokazala nam je da borba za ljudska prava i punu ravnopravnost svih građana i građanki nikada ne prestaje, a da se samo zajedno možemo suštinski suprotstaviti urušavanju demokratskih institucija i kršenju ljudskih prava.

Koristili smo kulturu i umetnost kao još jedan jezik koji nam pomaže da čujemo i razumemo i ono što ponekad ne možemo ni da zamislimo. Solidarnost je bila naša snaga u borbi za prava svih marginalizovanih grupa, a pomogla nam je da prevaziđemo sve izazove na koje smo nailazili.

Civilno društvo, aktivisti i aktivistkinje, kao i organizacije čiji se rad fokusira na suočavanju s prošlošću nastavili su trpe pritisak države i različitih ekstremno desnih grupa i političkih partija. Nastavljene su kampanje mržnje na društvenim medijima koje etiketiraju i targetiraju pojedince kako bi ih obeshrabrili da javno govore protiv nepravde i nekažnjivosti.

U tom kontekstu, Inicijativa će se koncentrisati na odbranu slobode i ljudskih prava, tako što će delovati protiv veličanja ratnih zločinaca i govoriti o značaju dijaloga između srpskog i kosovskog društva.

I Sve počinje razgovorom

S mladima smo razgovarali o različitim temama...

1 Kako zaista unapređujemo odnose između Srbije i Kosova?

Po mom skromnom mišljenju, istinski put za unapređenje odnosa Srbije i Kosova je otvorena, poštena i iskrena saradnja. U svetlu nedavnih istorijskih događaja, evidentno je da na leđima mladih ostaje teret pomirenja i rada na zajedničkoj budućnosti. Srećom, u tom smislu, budućnost izgleda svetlo za obe strane - pozitivna klima vlada među mladima uz volju za učenjem, priznavanjem i razumevanje onog drugog. Opet, to ne znači da je postizanje pune integracije i harmonije kratkoročan posao. Osim toga, da bi dva naroda živela u harmoniji, moramo raditi na konkretnim planovima sa dugoročnim uticajem. Što se tiče konkretnih planova, ja se ne bih nužno fokusirala na političke aspekte, jer u većini slučajeva oni su razlog sukoba i nesporazuma među ljudima. Prebacivanje fokusa sa političkih na društvene aspekte pomirenja ima suštinski značaj za dalji razvoj odnosa. Kod društvenih aspekata, naredni koraci bili bi usklađivanje očekivanja – šta očekujemo jedni od drugih? Zašto to očekujemo? I kako stvaramo korisne ishode za sve strane? Novi, asertivni plan umrežavanja za mlade iz obe zemlje da se upoznaju jedni s drugima – socijalno, kulturno i individualno. Sve u svemu, istinski put za unapređenje odnosa je shvatanje da smo u ovome zajedno, bez obzira na kojoj strani lbra se nalazimo.

Jana Žarković

2 Da li su ti poznati neki dobri primeri programa kulturne regionalne saradnje u post-konfliktnim područjima koji mogu biti korisni za naš region?

Ja sam učestvovala u programu MIRAI, koji je okupio 23 mladih sa Zapadnog Balkana. U okviru programa, posetili smo Tokio i Hirošimu, gde smo učili o procesu izgradnje mira i pomirenja. Japan, zemlja izlazećeg sunca, bio je poznat po svom okrutnom militantnom sistemu koji je odneo milione života za vreme Kinesko-japanskog rata. Nakon Drugog svet-skog rata i atomskih bombi koje su bačene na Hirošimu i Nagasaki, Japan se okrenuo miru i suočavanju s prošlošću. Imali smo priliku da posetimo važne znamenitosti kao što je Memorijalni muzej mira u Hirošimi, gde smo, na trenutak, mogli da osetimo utučaj najvažnije katastrofe poznate čovečanstvu. U poseti Hirošimi, videli smo kako izgleda narativ pomirenja prema nekad zaraćenim državama u poređenju sa narativom koji za cilj ima produbljivanje sukoba. Odnos koji japanske institucije imaju prema prošlosti nedostaje državama u našem regionu. Cilj programa bio je da se učesnici sa stečenim znanjem vrata kućama i

da to znanje upotrebe kroz sprovođenje akcionog plana izrađenog tokom programa. Pomirenje je proces, a najvažnija poruka koju smo vratili kući je „Ne mrzite neprijatelja, mrzite rat“. Program su sproveli Ministarstvo spoljnih poslova Japana i Regionalna kancelarija za omladinsku saradnju (Regional Youth Cooperation Office – RYCO).

Anja Zloporubović

3 Zašto smatraš da su demokratske institucije u Srbiji važne (ako još uvek jesu)?

Nažalost, čini se da demokratske institucije postaju sve manje važne za građane Srbije. Društvo se navikava na neprekidnu političku zloupotrebu tih institucija, koje neprekidno podržavaju postojeću političku elitu umesto da rade ono što im je posao. Prošle godine, srpsko društvo pokazalo je da još uvek ne uspeva da ojača svoj demokratski okvir. Svakodnevni politički pritisak na glasače, korupcija, nasilje prema neistomišljenicima, kontrola i cenzura medija predstavljaju duboko ukorenjene probleme u Srbiji koji nas približavaju autokratiji, a udaljavaju od demokratskog po-

tencijala. Uprkos tome, demokratske institucije za mene i moju generaciju ostaju ključne jer nam daju nadu da se stvari u ovoj zemlji mogu promeniti. Sloboda i ravnopravnost za sve mogu se kroz ove institucije izgraditi samo ako su one stabilne i nezavisne. Na taj način, društvo slobode sa kulturnim i političkim pluralizmom može prestati da bude samo fikcija za srpsko društvo.

Petar Đapić

4 Kako iz tvoje perspektive izgleda odnos našeg društva prema ratu u Ukrajini i koliko se uopšte tiče mladih?

Prvo i pre svega, neophodno je stvoriti prostor za otvoreni dijalog o sukobu i njegovim uzrocima. Obrazovni sistem, mediji i civilno društvo moraju raditi zajedno na podizanju svesti o međunarodnoj solidarnosti i podržati mir. To uključuje obezbeđivanje tačnih informacija, razumevanje istorijskog konteksta i podršku inicijativama koje podržavaju međunarodno pravo i ljudska prava. Drugi važan aspekt u vezi sa prevazilaženjem posledica rata u Ukrajini je promocija kulture različitosti i toleranci-

je. To uključuje organizovanje kulturnih događaja, razmena i radionica koje povezuju ljude iz Srbije i Ukrajine i drugih država pogođenih sukobom. Ove aktivnosti mogu doprineti prevazilaženju stereotipa, stvaranju multikulturalnog razumevanja i izgradnji mostova između društava/ljudi. Konačno, Srbija može igrati konstruktivnu ulogu u regionalnoj i svetskoj politici, zalažući se za mir, stabilnost i poštovanje međunarodnog prava. Kroz dijalog sa susedima, aktivno učešće u međunarodnim organizacijama i promociju diplomatskih rešenja, Srbija može podržati napore usmerene na ostvarivanje trajnog mira i pomirenja u Ukrajini. Saniranje posledica rata u Ukrajini zahteva zajednički napor svih aktera u društvu, uključujući vlade, organizacije civilnog društva, obrazovne ustanove, medije i građane. Važan je doprinos svakog pojedinca i svake zajednice za stvaranje inkluzivnog i tolerantnog društva koje može aktivno podržati i pomoći ovaj proces.

David Šujdović

Rekli su o nama

Olga Manojlović Pintar

Inicijativa mladih za ljudska prava je, od svog osnivanja 2003. godine, predstavljala jednu od retkih jasno profilisanih organizacija koje su borbu za istinu o ratovima prepoznale kao nužan preduslov društvene stabilizacije i regeneracije.

Rešavanju ekonomskih i socijalnih problema savremenog društva pristupila je kroz kritičku kulturu sećanja koju je označila kao centralno polje svog delovanja. Tako se etablirala kao svojevrsan vrednosni i generacijski most i inkubator novih idejnih i političkih alternativa koje su potkopavale autokratsku političku kulturu.

Beskompromisno se boreći za poštovanje principa „protiv nekažnjivosti“, Inicijativa mladih je, kroz čitav niz projekata, snažila društvene grupe i pojedince koji su imali znanja, veštine i hrabrosti, ali ne i mogućnost širih povezivanja. Podržavajući i osmišljavajući projekte koji su čuvali sećanje na žrtve ratova, povezivala je akademske zajednice, umetnike i umetničke kolektive i angažovane aktivističke grupe. Tako je stvorila gustu mrežu koja je objedinila mlade iz udaljenih delova Srbije, ali i osnažila nove veze između društava Srbije, Kosova, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore.

Ukazujući na savremena ispoljavanja ur-fašizma i otvoreno im se suprotstavljajući, Inicijativa mladih je istrajala u borbi za poštovanje osvojenih, ali i za proširenje i priznavanje prava koja su manjinskim grupama još uvek uskraćena. Kroz brojne javne aktivnosti afirmisala je ideale društvene odgovornosti (etičke i ekološke) i solidarnosti (moralne i borbene), učinila vidljivim neprijatelje i negatore ljudskih prava i falsifikatore istine o ratovima i tako izrasla u jednu od najznačajnijih organizacija civilnog društva u Srbiji danas.

Olga Manojlović Pintar

Izdvajamo

Inicijativa je 2022. godine objavila tri publikacije, kao i preporuke u vezi sa komemoracijama posvećenim ratovima devedesetih u Srbiji, Bosni i Hercegovini, na Kosovu i u Crnoj Gori. Početkom godine, Inicijativa je objavila [„Izveštaj o komemoracijama ratnih zločina u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Kosovu i Crnog Gori“](#); kao i priručnik [„Komemorativne prakse u regionu i odnos prema ratnim zločinima 1990-ih“](#). Priručnik je nastao usled potrebe da se analizira komemorativna kultura u zemljama regiona, a sadrži i praktične preporuke za unapređenje komemorativnih praksi, posebno namenjene političarima i predstavnicima institucija, kao i donosiocima odluka, čime bi se unapredio proces pomirenja u regionu.

Pre predsedničkih i parlamentarnih izbora u Srbiji koji su održani 3. aprila, Inicijativa je analizirala i dokumentovala veze između ratnih zločinaca i predstavnika političkih stranaka, te istraživala stavove izbornih kandidata i stranaka koji podržavaju ratove 1990-ih, kao i prisustvo

osuđenih ratnih zločinaca u javnom prostoru. Izveštaj je pokazao da je rat u Ukrajini podstakao javno izražavanje nacionalističkih ideologija i stavova. Prošlogodišnje izbore u Srbiji obeležilo je veličanje osuđenih ratnih zločinaca, kao što su Ratko Mladić, Radovan Karadžić, Vladimir Lazarević, Vinko Pandurević i Veselin Šljivančanin. U isto vreme, poricanje zločina, posebno genocida u Srebrenici, predstavljalo je ključnu strategiju za privlačenje glasača. [Izveštaj](#) je objavljen nedelju dana pre izbora kako bi se građani Srbije informisali o politici koja se vrti oko poricanja prošlosti i promovisanja ratnih zločina i ratnih zločinaca.

Uporno poricanje genocida u Srebrenici preselilo se na ulice, kada se mural posvećen Ratku Mladiću pojavio na uglu Njegoševe i Ulice Alekse Nenadovića u Beogradu i postao simbol slavljenja zločinačke kulture. Nakon postavljanja murala, na ulicama gradova širom Srbije pojavili su se mnogobrojni grafiti i stensili posvećeni Mladiću. Kao odgovor na to, Inicijativa je pokrenula

[kampanju](#) u kojoj je pozvala građane da se pridruže mapiranju murala, grafita i simbola kojima se slavi Ratko Mladić. Tokom ove kampanje pod nazivom „Da istina više ne kasni“, Inicijativa je mapirala više od 300 grafita posvećenih Mladiću, ističući da simboli, murali i grafiti koji slave ratne zločince ne smeju imati mesto u javnoj sferi, kao i da su institucije dužne da ih uklone.

Mladi aktivisti i aktivistkinje iz Srbije učestvovali su u izradi videa „[Danas nije 11. jul!](#)“ Svrha ovog videa je da podstakne razgovor o temama koje se negiraju ili izbegavaju, pokazujući da je svaki dan dobar dan da se sazna šta se događalo u ratnoj prošlosti, kao i za borbu protiv istorijskih manipulacija. Mladi su govorili o tome zašto je, iz njihove tačke gledišta, sećanje na prošlost i nepristajanje na mržnju od suštinskog značaja. Mir je proces; mladi su primarni nosiocu budućnosti u kojoj sukobi ne predstavljaju pretnju, a ratni zločinci nisu heroji novih generacija.

Inicijativa je ovogodišnji Međunarodni dan ljudskih prava obeležila [simboličkim preimenovanjem](#) Ulice Brane Crnčevića, nazvane po promoteru ratne politike Slobodana Miloševića i Vojislava Šešelja, u Ulicu Ružice Markobašić, po građanki Vukovara i trudnoj majci troje dece koju su ubili pripadnici JNA i TO Vukovar na Ovčari kod Vukovara. Inicijativa mladih za ljudska prava podne-

la je inicijativu za formalnu promenu naziva Ulice Brane Crnčevića u cilju izgradnje društva koje poštuje i seća se žrtava ratnih zločina bez obzira na njihovu etničku pripadnost, a posebno žena stradalih u ratu.

U avgustu, građani Srbije dobili su vest o rehabilitaciji Nikole Kalabića, saradnika okupatora u Drugom svetskom ratu. Ovo je najnovija posledica relativizacije i urušavanja antifašističkog nasleđa započetih s raspadom Jugoslavije. Svesna da prošlost i slika prošlosti koju

stvaramo utiče na sadašnjost i budućnost, Inicijativa je odlučila da deluje, te je organizovala „Nedelju ANTIFA razgovora“ i pozvala mlade da učestvuju u dijalogu o ratnim zločinima kolaboracionističkih snaga u Srbiji tokom Drugog svetskog rata, ulozi feminizma u izgradnji mira i politici sećanja.

Kao odgovor na događaje u Ukrajini i upadljivu tišinu predstavnika naše države kada je reč o ruskoj agresiji, Inicijativa je osetila potrebu da u javnosti produbi razumevanje prirode rata u Ukrajini i njegovih posledica. Zbog toga je, kroz izložbu fotografija „Pozdrav iz Ukrajine“ koja prikazuje različite aspekte rata u ovoj zemlji, Inicijativa u javni prostor Srbije uvela perspektivu žrtava. Osim izložbe, Inicijativa je organizovala niz događaja na temu bezbednosti novinara u ratu, medijskog izveštavanja o ruskoj agresiji u našoj zemlji, uloge civilnog društva u suprotstavljanju pro-ruskom narativu i priča ukrajinskih izbeglica u Srbiji.

U martu, Inicijativa je ugostila izložbu sarajevskog Muzeja ratnog djetinjstva, koji prikuplja priče i lične predmete dece čije detinjstvo je obeleženo ratom. Na izložbi su predstavljene priče iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Hrvatske i sa Kosova, kao i iz Ukrajine, koje su prikupljene u okviru istraživačke delatnosti Muzeja. Na beogradskoj izložbi po prvi put su predstavljeni pred-

meti i kratki video zapisi o iskustvima dece tokom NATO bombardovanja. Ovo je bila Inicijativina najposećenija izložba – za nedelju dana, izložbu je videlo više od hiljadu posetilaca, a važna je zbog novouspostavljene saradnje s Muzejom ratnog djetinjstva, na koju je Inicijativa naročito ponosna.

Na dan posvećen sećanju na žrtve genocida u Srebrenici, 11. jula, Inicijativa je, pred zgradom Narodne skupštine Srbije, predstavila digitalni projekat umetnice i arhitektkinje Mie David pod nazivom „Život je ono što

mrtvi sanjaju“. Cilj ovog projekta je osvajanje digitalnog prostor kroz ohrabrivanje umetnika da istražuju i učestvuju u umetničkim poduhvatima u digitalnom prostoru. Posetioci su mogli da ukorače u proširenu stvarnosti u kojoj se poštuje sećanje na žrtve, mesto gde niko ni na koji način ne može da ih povredi. Uz pomoć aplikacije i filtera na Instagramu i Fejsbuku, prisutni građani videli su i čuli imena i datume rođenja žrtava genocida prikazane na zgradi Narodne skupštine Republike Srbije.

Mia David, digitalno komemorativno
umetničko rešenje

Inicijativa u brojkama

11 programa

47
pojavljivanja na TV

746
spominjanja
u medijima

7
uličnih
akcija i
skupova

3
publikacije

7
održanih
izložbi

902
novih pratilaca
na Instagramu

592
novih pratilaca
na Fejsbuku

690
učesnika programa

2000+
posetilaca
Endžio
HABA

60
događaja na
kojima je Inicijative
predstavila svoj rad

20
javnih
reakcija

36
sastanaka sa
donosiocima
odluka

Muzej ratnog detinjstva, izložba, 2022.

Zagovaranje budućnosti za koju se borimo

Tokom 2022, Inicijativa mladih za ljudska prava pozivala je policiju, tužilaštvo, kao i izvršne organe Republike Srbije da proaktivno reaguju na slučajeve kršenja ljudskih prava, veličanja ratnih zločina, pretnji miru i ratnog huškanja, urušavanja antifašizma i gaženje načela sekularizma u našoj zemlji.

Početak godine, Inicijativa je žestoko osudila agresiju Ruske Federacije na Ukrajinu. Kao region koji je prošao kroz toliko ratova, svesni smo užasnih posledica koje ratovi imaju po društvo. Kao mladi ljudi sa Zapadnog Balkana, izrazili smo solidarnost s narodom Ukrajine, kao i s narodom Rusije koji želi mir, i ponudili podršku u ovim teškim vremenima. Kao organizacija koja radi na transformaciji konflikta, odgovornosti i suočavanju s prošlošću, Inicijativa je upozorila na očigledno kršenje normi međunarodnog prava i pozvala na trenutno obustavljanje svih napada i povlačenje vojske sa teri-

torije Ukrajine. Inicijativa se zalagala za solidarnost sa žrtvama agresije i usmerila svoje zagovaračke napore prema javnosti, kao i prema državi, radi osude ruske invazije na Ukrajinu. Kroz podršku anti-ratnim protestima u Beogradu i organizaciju niza javnih događaja, Inicijativa je težila da izrazi solidarnost i srpsku javnost upozna sa činjenicama o ratu u Ukrajini.

Nastavljena je borba za javni prostor u kome nema relativizacije zločina i veličanja ratnih zločinaca. U tom smislu, Inicijativa je bezbroj puta apelovala na institucije i osudila njihovu podršku ratnim zločincima. To je učinjeno kada je Dragoljub Ojdanić, osuđen za zločine protiv čovečnosti, promovisao svoju knjigu „Režiranje humanitarne katastrofe – privremeni odlazak Albanaca s Kosova i Metohije 1999. godine“ u javnom objektu. Kada je ministar Aleksandar Vulin neprekidno nazivao Albance „Šiptarima“, na taj način vređajući dostojan-

stvo albanske nacionalne manjine i albanskog naroda u celini. I, naravno, putem kampanje „Da istina više ne kasni“; koja je pokazala da institucije ignorišu hiljada murala i grafita na ulicama u Srbiji kojima se veliča ratni zločinac Ratko Mladić.

U februaru, Inicijativa je pokrenula prekršajni postupak protiv članova grupe „Delije Sever“; koja je tokom vaterpolo utakmice na nacionalnoj osnovi vređala trenera i poznatog vaterpolistu Mirka Vičevića. Vičević se ubrzo zatim povukao s pozicije trenera Crvene zvezde, a Inicijativa je pokrenula prekršajni postupak ugrožavanje javnog reda i mira i slavljenje ratnih zločina. Prijava još nije procesuirana i nalazi se u žalbenom postupku pred Ustavnim sudom.

U martu, Inicijativa je predstavila nalaze izveštaja „Odnos prema ratnim zločinima u izbornoj kampanji 2022. godine“; uz 15 preporuka za institucije u Srbiji, uključujući i da se sprovede istraga u vezi sa odgovornošću za bekstvo osuđenog ratnog zločinca Rajka Kozline. U julu, Inicijativa je podsetila na nemar uprave Grada Beograda i pozvala novog gradonačelnika Šapića da inicira uklanjanje svih grafita i murala mržnje, počev od murala Ratku Mladiću u Njegoševoj ulici. Ovaj poziv rezultirao je negiranjem zločina i predstavljanjem Ratka Mladića kao branioca srpskog naroda u Bosni i Hercegovini od

strane gradonačelnika. Gradonačelnica Sarajeva Benjamina Karić [reagovala](#) je tako što je gradonačelniku Beograda poslala sudske presude kako bi ga upoznala sa činjenicama o Mladiću.

U junu, Inicijativa je osudila događaj u osnovnoj školi „Vasa Stajić“ u Novom Sadu, gde je, na zvaničnoj proslavi kraja školske godine, puštena nacionalističko-šovinistička pesma, ukazujući na nastavak trenda instrumentalizacije dece u borbi za „nacionalnu stvar“ kroz obrazovne institucije, događaje i državne ceremonije u kojima učestvuju deca. Ubrzo zatim, Ministarstvo prosvete odgovorio je izjavom da ovoj vrsti sadržaja nije mesto u školi, dodavši da će u školu biti izvršen stručno-pedagoški nadzor.

Inicijativa je 11. jula, na dvadesetsedmogodišnjicu genocida u Srebrenici, iznela zahtev da se taj dan proglasi Danom sećanja na genocid u Srebrenici.

U septembru, Inicijativa se ustala protiv napada na Europajd i osudila zvaničnu odluku državnih organa da se Europajd šetnja zabrani, što predstavlja neopravdano ograničenje slobode okupljanja.

Od septembra do decembra 2022, Inicijativa je pozivala na smirivanje tenzija u odnosima između Srbije i

Kosova, promociju kulture dijaloga i poštovanje prava nacionalnih manjina i u Srbiji i na Kosovu.

U decembru, Inicijativa je, zajedno sa Novom društvenom inicijativom, u okviru Radne grupe Nacionalnog konventa za pridruživanje Evropskoj Uniji za Poglavlje 35, sprovela „Analizu prepreka pri procesu povratka raseljenih lica iz rata na Kosovu u periodu od 2017. do 2021. godine“. Svrha ove analize bila je da se identifikuju i razjasne primarne prepreke koje su u poslednje četiri godine sprečavale povratak lica raseljenih s Kosova nakon oružanog sukoba 1998-1999. i talasa etnički motivisanog nasilja iz marta 2004. Istraživanje se bavi fundamentalnim problemima sa kojima se zbog slabe integracije suočavaju interno raseljena lica u Republici Srbiji, pravnim okvirom za povratak raseljenih na Kosovo i preprekama u oblasti bezbednosti i povraćaja imovine. Analiza takođe sadrži zaključke međunarodnih i lokalnih vladinih i nevladinih organizacija u vezi sa slučajevima povratka raseljenih lica na Kosovo, kao i niz preporuka koje mogu poslužiti kao smernice za održivi povratak raseljenih na Kosovo.

Tokom cele godine, Inicijativa je, kroz svoju regionalnu mrežu, nastavila da apeluje na države da stvore održivije garancije za uspešan proces pomirenja. Kroz bilateralna i regionalna saopštenja, Inicijativa je naglašavala

značaj prava ljudi da se vrate svojim kućama, uspostavljanja garancije neponavljanja, efikasnijeg procesuiranja ratnih zločina, prevencije etnički motivisanog nasilja i odgovornog javnog govora u kome nema mržnje. Bolja sadašnjost i budućnost, zasnovana na saradnji i uzajamnom poštovanju, mogu se stvoriti na osnovu lekcija koje je donela prošlost.

Uticaj kroz programe

Tranziciona pravda

Više od 19 godina, Inicijativa mladih za ljudska prava deluje u oblasti sećanja i suočavanja s prošlošću kroz uključivanje mladih u proces izgradnje mira. Sećanje ima ključnu ulogu u tome da ni mi ni buduće generacije ne zaboravimo ratne zločine koji su se dogodili. Takođe, sećanje je važno kako se zločini ne bi ponovili i kako žrtve ne bi bile zaboravljene.

Kroz ovaj program, Inicijativa stvara siguran prostor za mlade da kritički razumeju ratove u Jugoslaviji, kao i to kako diskriminacija i govor mržnje mogu dovesti do zločina iz mržnje.

Konferencija „Komemoracije ratova 1990-ih tokom 2021. godine“

Krajem januara 2022, Inicijativa je predstavila zaključke regionalnog izveštaja i priručnika o komemoracijama ratova i ratnih zločina u Srbiji, Bosni i Hercegovini, na Kosovu i u Crnoj Gori u periodu januar-oktobar 2021. Ove dve publikacije zasnivaju se na praćenju komemorativnih praksi posvećenih ratnim sukobima devedesetih, a koje su organizovale državne institucije, udruženja žrtava i organizacije civilnog društva u periodu od deset meseci.

Činilo se da je promena u zajedničkoj komemoraciji žrtava Operacije „Oluja“ od strane hrvatskih i srpskih političkih lidera 2020. godine ohrabrila odmak od dominantnih etno-nacionalističkih monopola i samoviktimizacije u komemoracijama u drugim zemljama u regionu. Na prezentaciji izveštaja, Kaljtrina Fejzulahu (Inicijativa mladih za ljudska prava Kosovo) i Marko Milosavljević (Inicijativa mladih za ljudska prava Srbija) razgovarali su o tome kako su komemorativne prakse vezane za ratove i ratne zločine koji su pratili raspad Jugoslavije poslednjih godina izgledale u Srbiji, Bosni i Hercegovini, na Kosovu i u Crnoj Gori.

Izveštaj „Odnos prema ratnim zločinima u izbornoj kampanji 2022. godine“

Krajem marta 2022, Inicijativa je objavila izveštaj „Odnos prema ratnim zločinima u izbornoj kampanji 2022. godine“. U Izveštaju se navodi da su četiri ratna zločinca učestvovala u političkoj kampanju pred predsedničke i parlamentarne izbore u Srbiji 3. aprila. Izveštaj je pokazao da su Vladimir Lazarević, Veselin Šljivanlanin i Nikola Šainović podržali kandidate Srpske napredne stranke ili Socijalističke partije Srbije, najvećih političkih stranaka u vladajućoj koaliciji. Lider Srpske radikalne stranke Vojislav Šešelj sam se kandidovao za narodnog poslanika, ali je takođe javno podržao i kandidaturu predsednika Srbije Aleksandra Vučića za drugi mandat,

Vladimir Lazarević, penzionisani general, bio je komandant Prištinskog korpusa Vojske Jugoslavije tokom rata na Kosovu 1998-1999; Haški tribunal osudio ga je na 14 godina zatvora za ubistva, deportacije i nečovečno postupanje prema kosovskim Albancima. Veselin Šljivančanin, oficir nekadašnje Jugoslovenske narodne armije, osuđen je pred Haškim tribunalom na deset godina zatvora za pomaganje u mučenju zatvorenika i saučesništvo u ubistvu oko 260 zarobljenika tokom rata u Hrvatskoj. Nikola Šainović, potpredsednik Vlade SR Jugoslavije tokom rata na Kosovu, osuđen je na 18 godina zatvora zbog ubistava, deportacija i nečovečnog

postupanja prema kosovskim Albancima 1999. godine. Vojislav Šešelj osuđen je na deset godina zatvora zbog podsticanja ratnih zločina prema etničkim Hrvatima u mestu Hrtkovci u Vojvodini 1992. godine.

Prema ovom izveštaju, još dve osobe osuđene za razne zločine, Dragan Vasiljković poznatiji kao kapetan Dragan, i Vinko Pandurević, takođe su davale intervjuje za mejnstrim medije u vezi sa izborima i kritikovali opozicionog predsedničkog kandidata Zdravka Ponoša, koji se smatrao Vučićevim najozbiljnijim protivnikom.

Preporuke, kao i ključne zaključke Izveštaja možete [pročitati ovde](#).

Prekidanje lanaca patrijarhata / Breaking the Chains of Patriarchy

Izložba „Breaking Free“ otvorena je u Endžio HABU 12. oktobra. Prvobitna i najmoćnija ideja izložbe jeste da publiku osvesti o postojanju dece koja su direktna posledica rata na prostorima bivše Jugoslavije. To obuhvata decu koja su rođena kao posledica ratnog silovanja, decu UN mirovnjaka i decu humanitarnih radnika čije misije su se odvijale u Bosni i Hercegovini za vreme rata i u posleratnom periodu. Izložbu je pripremila udruženje „Zaboravljena djeca rata“ iz Sarajeva.

Otvaranju izložbe prisustvovalo je oko stotinu ljudi, uključujući gošće iz mreže Žena u crnom, učesnike i učesnice Inicijativinih radionica o seksualnom i rodno zasnovanom nasilju, predstavnike i predstavnice organizacija civilnog društva, ambasada i domaćih institucija za zaštitu ljudskih prava.

Izložba „Pazi, snajper“

U partnerstvu s nekoliko organizacija, Inicijativa je u Beograd dovela multimedijalnu izložbu Historijskog muzeja iz Sarajeva i na taj način simbolički obeležila 30. godišnjicu početka rata u Bosni i Hercegovini. Autor izložbe je Pol Lou, nagrađivani fotograf koji živi u Sarajevu. On je kroz fotografiju, 3-D modele i svedočenja žrtava istraživao priče iz sarajevske „Ulice snajpera“ tokom opsade glavnog grada Bosne i Hercegovine 1992-1995.

U okviru izložbe, premijerno je predstavljen rad „Snajper“ beogradskog umetnika Vladimira Miladinovića. Ovaj rad zasnovan je na dokumentu iz arhive Haškog tribunala o snajperskoj kampanji smrti, tj. na balističkom izveštaju koji je korišćen u sudskom postupku protiv generala Vojske Republike Srpske Dragomira Miloševića. U balističkom izveštaju analiziraju se incidenti tokom opsade Sarajeva 1994-1995. i stradanja civila od snajperskih napada.

Konferencija „Istine koje kasne“

Kroz konferencije kao što je „Istine koje kasne“, Inicijativa je stvorila platformu na kojoj mladi imaju priliku da saznaju šta se događalo tokom raspada Jugoslavije. Učesnici konferencije diskutovali su o izazovima sa kojima se suočavaju post-konfliktna društva, stabilnoj izgradnji mira i procesima pomirenja u regionu. Sem

Konferencija Da istina više ne kasni

toga, razgovarali su o memorijalizaciji, regionalnoj saradnji i sužavanju prostora za civilno društvo.

Konferencija „Istine koje kasne“ okupila je 131 učesnika kroz četiri panela: „Slike u glavama i na zidovima“; „Konstruisanje neprijatelja: svaki dan novi rat“; „Memorijalizacija u novoj društvenoj realnosti“ i „Postoji li prečica za mir“. Na panelima se diskutovalo o ulozi medija u (de)konstruisanju nacionalističkih narativa, građanskom učešću u izgradnji stabilnog mira i demokratizaciji, novim praksama u memorijalizaciji, kao i o mogućnostima za postizanje stabilnog mira u društveno-političkoj situaciji u kojoj živimo. Konferenciji je takođe prisustvovalo 55 mladih iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore i sa Kosova.

Programska direktorka Inicijative Sofija Todorović predstavila je na otvaranju konferencije rezultate kampanje „Da istina više ne kasni“ kroz koju su mapirani murali i grafiti posvećeni osuđenom ratnom zločincu Ratku Mladiću. „Više od 120 ljudi poslalo nam je fotografije murala i grafita na kojima je lik osuđenog ratnog zločinca Ratka Mladića, 60% njih nalazi se u Beogradu, dok se oko 20% murala i grafita nalazi na javnim institucijama u Srbiji“ rekla je Todorović.

Trening „Prakse sećanja na genocid u Srebrenici“

Trening „Prakse sećanja na genocid u Srebrenici“ organizovan je sredinom aprila u Srebrenici i okupio je 15 mladih aktivista i aktivistkinja. Tokom treninga, učesnici su imali prilike da saznaju više o presudama domaćih i međunarodnih sudova u vezi sa genocidom u Srebrenici i na koji način kultura sećanja može biti izražena kroz umetnost. Sem toga, učesnici su imali priliku da posete Memorijalni centar Potočari i upoznaju se sa usmenom istorijom i pripovedanjem kao oruđem za suočavanje s prošlošću, kao i sa negiranjem genocida u Srebrenici i kako mu se suprotstaviti.

U Memorijalnom centru Potočari, kustos Azir Osmanović proveo je učesnike kroz izložbu „Koracima onih koji (ni)su prešli“, koja dokumentuje mesta na kojima su izbeglice iz zaštićene zone Srebrenica pokušali da se sakriju ili pređu na slobodnu teritoriju, što većina njih nije uspela. Osim toga, učesnici su sa fotografom i osnivačem Galerije 11/07/95 Tarikom Samarahom razgovarali o ulozi umetnosti u sećanju.

Komemoracija genocida u Srebrenici

Svake godine, Inicijativa mladih za ljudska prava oдаje počast žrtvama srebreničkog genocida i zalaže se za to da se 11. jul proglasi Danom sećanja na genocid u Srebrenici. S obzirom na to da spomenik posvećen

žrtvama srebreničkog genocida ne može biti podignut zbog postojećeg zakonskog okvira u Srbiji, Inicijativa je odlučila da raspiše konkurs za umetnike i pozove ih da razmisle o kreativnim idejama za obeležavanje genocida u Srebrenici. Pobjednica konkursa je Mia David, arhitekta, sa idejom da se stvori digitalno umetničko delo pod nazivom „Život je ono što sanjaju mrtvi“.

Taj dan započet je ispred zgrade Narodne skupštine, gde je predstavljen digitalni projekat Mie David, a posetioци su mogli da ukorače u proširenu stvarnost u kojoj se poštuje sećanje na žrtve i mesto gde su zaštićeni. Ovo digitalno umetničko delo predstavlja jedinstveni digitalni odgovor na trendove kao što je negiranje ratnih zločina. Kreativno rešenje u digitalnom prostoru direktno doprinosi očuvanju istine o srebreničkom genocidu, stavljajući istinu u prostor u kome ne može biti negirana ili potcenjena od strane ekstremno desnih i nacionalističkih snaga. Osim toga, održava sećanje na žrtve srebreničkog genocida dok stvara novi prostor za promociju suprotnih narativa. Povezivanje umetnika, tehnološke zajednice i aktivista pokazalo je da mogu postojati novi načini za suprotstavljanje rastućem trendu poricanja zločina i etničke diskriminacije žrtava.

Inicijativa je nastavila komemoraciju debatom „Priznavanje genocida i zvanično obeležavanje 11. jula kao za-

log mira“; na kojoj su učesnici razgovarali o nepobitnim sudski utvrđenim činjenicama, kulturi sećanja, ulozi medija u promociji negiranja genocida, značaju priznavanja genocida i kritičkom pogledu na srpsku politiku u odnosu na događaje iz prošlosti. Debatu je moderirala osnivačica Fonda za humanitarno pravo, Nataša Kandić, dok su govornici bili poznati pravници, aktivisti i istraživači iz Srbije,

Konačno, građani Beograda zapalili su sveće ispred zgrade Predsedništva Srbije i tako odali počast svim žrtvama genocida iz 1995. godine.

Radionice o seksualnom nasilju u ratu

Tokom serije radionica o seksualnom nasilju u ratu, Inicijativa je ugostila oko 80 mladih iz različitih gradova u Srbiji. Na ovim radionicama, učesnice i učesnici razgovarali su o pojmu pola i roda, rodnim ulogama, nasilju, a posebno o definiciji seksualnog nasilja u ratovima devedesetih, slučaju Foča, sudskim predmetima pred Haškim tribunalom, kao i o tome kako se u zakonima različitih zemalja u regionu prepoznaje ova kategorija žrtava.

Drinska letnja škola

U okviru Drinske letnje škole, Inicijativa je okupila 28 mladih aktivista i aktivistkinja iz 13 gradova u Srbiji koji malo ili nimalo znaju o suočavanju s prošlošću i tran-

zicionoj pravdi. Na Drinskoj letnjoj školi, oni su stekli praktična znanja i obezbeđen im je prostor za kritičko razumevanje ratova u Jugoslaviji. Program je krenuo od razumevanja osnovnih pojmova i predavanja o diskriminaciji i „drugima“; a usledila su predavanja na različite teme, uključujući tranzicionu pravdu, početak rata u Bosni i Hercegovini, presude Haškog tribunala i ulogu medija u negiranju genocida u Srebrenici. Osim toga, Drinska letnja škola ponudila je učesnicima kritičke informacije o tranzicionoj pravdi s fokusom na srebreničkom genocidu i njegovim implikacijama za procese suočavanja s prošlošću u Srbiji.

Nakon Drinske letnje škole, polaznici i polaznice učestvovali su u mentorskom programu koji su vodili novinari Dinko Gruhonjić i Divna Prusac iz Nezavisnog društva novinara Vojvodine. Neki od članaka koji su nastali u okviru mentorskog procesa su [„Antiratni pokreti i akcije protiv rata tokom raspada Jugoslavije“](#) Bojane Radojević i [„Seksualno nasilje i silovanje u ratu“](#) Jelisavete Perišić.

Muzej ratnog djetinjstva u Beogradu

Inicijativa je u aprilu bila domaćin izložbe Muzeja ratnog djetinjstva iz Sarajeva, koji se bavi istraživanjem, obrazovanjem i izlaganjem ličnih priča i predmeta ljudi čije detinjstvo i odrastanje je bilo ili je još uvek obeleženo ratom.

Pre izložbe, Inicijativa i Muzej ratnog djetinjstva pozvali su građane i građanke Srbije čije detinjstvo i mladost je obeležio rat nakon raspada Jugoslavije, Drugi svetski rat ili neki drugi oružani sukob da podele svoja sećanja i eksponate doniraju za zbirku Muzej ratnog djetinjstva koja sadrži više od 5000 ličnih predmeta i priča.

Izložba je održana u Endžio HABU u Beogradu i na noj su predstavljene priče iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Hrvatske i sa Kosova, kao i priče iz Ukrajine koje je Mu-

zej prikupio u okviru svoje istraživačke delatnosti. Sem toga, na izložbi su po prvi put izloženi predmeti i kratke video priče o iskustvu dece tokom NATO bombardovanja.

Deveto izdanje festivala „Mirëdita, dobar dan!”

U okviru devetog izdanja festivala „Mirëdita, dobar dan!“, Inicijativa mladih za ljudska prava, Integra i Građanske inicijative okupili su umetnike, kulturne radnike i profesionalce sa Kosova, kao i mlade sa Kosova i iz Srbije (uključujući srpsku manjinu na Kosovu i albansku manjinu u Srbiji). Sa svojim jedinstvenim i beskompromisnim programom, festival je još jednom preneo poruku da obrazovanje i umetnost imaju centralnu ulogu u kontinuiranom razvoju i normalizaciji odnosa, pa stoga i u daljem razvoju demokratskih društava.

Ovogodišnji festival „Mirëdita, dobar dan!” otpočeo je izložbom „Sve naše suze“ koja je održana 25. maja, nekoliko dana pre otvaranja festivala, u znak sećanja na žrtve rata u Jugoslaviji, pre svega etničke Srbe, Albance i Makedonce. Po prvi put u Srbiji, preko 170 posetilaca prisustvovalo je i pratilo događaj koji je okupio žrtve srpskog i albanskog porekla. Čak je i srpski dnevni list „Politika“, poznat po svojim nacionalističkim stavovima, objavio pozitivan prikaz ovog događaja. Sa svojim pristupom u kome nema podela, izložba je doprinela za-

govaranju međusobnog razumevanja na kolektivnom i individualnom nivou radi povećanja društvenog razvoja i kohezije, Ova izložba kreirana je u saradnji sa udruženjima porodica nestalih i poginulih iz Srbije i sa Kosova.

Bogat program festivala sastojao se od deset događaja, uključujući izložbu, pozorišnu predstavu, koncert, debate, prezentaciju knjige, diskusiju o memorijalizaciji i DJ nastup, i okupio je više od 1000 posetilaca Jedan od najvidljivijih događaja na festivalu bila je projekcija filma „Košnica“, održana u prepunoj sali Jugoslovenske kinoteke, što je prvi put u poslednjih pet godina da je neki festivalski sadržaj održan u javnoj ustanovi.

Dve desničarske stranke, Zavetnici i nacionalistička koalicija NADA, pozvali su državne organe da zabrane festival, ali to se nije dogodilo. Ove poruke predstavljaju jasan znak da je promocija međuetničkog dijaloga danas potrebija nego ikada, posebno imajući u vidu dinamiku odnosa između Kosova i Srbije u kontekstu rata u Ukrajini. Izložba koja je prethodila otvaranju, kao i zvanično otvaranje u Centru za kulturnu dekontaminaciju, nakratko su prekinuti zbog lažne dojave o bombi koja je poslata e-mailom.

Festival „Mirëdita, dobar dan!” okupio je mlade koji se bave muzikom savremenom umetnošću, pozorištem,

filmom, dokumentarnim filmom, glumce i glumice, mlade novinare, aktiviste i aktivistkinje civilnog društva, kao i druge relevantne aktere u dijalogu o savremenim temama sa kojima se region suočava i promociji kulture kao načina saradnje i učenja o drugom.

Javni poziv za učešće u umetničkom nagradnom konkursu „Praznina“

Početkom novembra, Inicijativa je objavila javni poziv umetnicima i kulturnim radnicima da se prijave sa svojim idejama za spomenik posvećen sećanju na srebrenički genocid u Srbiji. Ideja poziva bila je da se umetnička zajednica uključi u kolektivno razmišljanje i istraživanje o tome kako spomenici posvećeni žrtvama genocida u Srebrenici mogu biti podignuti u zemlji gde su takvi spomenici zabranjeni zakonom, uz naglašavanje potrebe za sećanjem koje nije zasnovano na etničkoj pripadnosti žrtava, istovremeno ne zanemarujući značajan aspekt političke i pravne odgovornosti.

Žiri je odabrao četiri kreativna rešenja, a pobednik konkursa je kolaborativni projekat „Šuma“: Pobednicima je omogućeno da svoje ideje za spomenik u znak sećanja na srebrenički genocid publici predstave na javnom događaju.

Demokratizacija

Ovaj program teži da osnaži mlade da aktivno učestvuju u društvenim i političkim procesima u vezi sa izgradnjom demokratije, istovremeno stvarajući nove prostore za razvoj progresivnih ideja, kritičkog mišljenja i medijske pismenosti.

Inicijativa smatra da je uključivanje novih generacija i prisustvo njihovih glasova presudno za unapređenje demokratije u Srbiji. Koristeći se različitim metodama, ovaj program teži da doprinese izgradnji novih generacija koje su svesne značaja kulture nenasilja i antifašističkih načela.

Program je kreiran radi jačanja institucija, povećanja transparentnosti i odgovornosti njihovog rada i upoznavanja mladih sa vladavinom prava. Zatim, on promoviše antifašizam, multiperspektivnost i kulturu dijaloga kroz razmenu znanja i iskustava na lokalnom, regionalnom i međunarodnom nivou.

Izlaz iz spirale nacionalizma i populizma

Inicijativa je, u partnerstvu sa organizacijom Crossborder Factory i Međunarodnim evropskim centrom iz Nice (CIFE), uz podršku Francusko-nemačke kancelarije za mlade (OFAJ), organizovala program razmene za mlade sa Zapadnog Balkana, iz Nemačke i Francuske. Program razmene „Izlaz iz spirale nacionalizma i populizma“ počeo je 2022. godine i trajao je godinu dana. Sastojao se od tri faze, tokom kojih su učesnici iz Evrope i sa Zapadnog Balkana imali priliku da diskutuju i razmišljaju o pojmovima nacionalizma i populizma u Srbiji, Nemačkoj i Francuskoj.

U Srbiji, učesnici su imali priliku da posete Narodnu skupštinu, Muzej Jugoslavije i redakciju Insajder TV. Kroz ove posete i interaktivne radionice i predavanja, razgovarali su i razmišljali o društveno-političkoj situaciji u Srbiji. U Nemačkoj, učesnici su još jednom učestvovali u nizu debata i diskusija i istraživali veze između ulične kulture i politike u Berlinu. Sem toga, posetili su televizijsku mrežu ARD, Muzej Štazija i nemački Bundestag, gde su imali priliku da još jednom razbiju logiku nacionalizma i populizma i dovedu u pitanje stanje slobode govora u prošlosti i sadašnjosti.

Jedna učesnica, Lenka Rabasović, izjavila je da joj je program pomogao da odgovori na mnoga pitanja: „Bilo

je strašno važno što smo naučili ne samo kako izgleda proces pomirenja van našeg regiona, već i kako mladi iz EU zemalja gledaju na probleme sa kojima se suočavamo mi na Balkanu.“

Treća faza programa realizovaće se 2023. godine u Nici (Francuska).

Izložba „Pozdrav iz Ukrajine“ i debatan program na temu ruske agresije

U saradnji s Ambasadom Ukrajine u Srbiji, Inicijativa je ustupila svoj prostor za izložbu fotografija „Pozdrav iz Ukrajine“, čija tema je ruska agresija na ovu zemlju, odnosno ljudi i ratna dešavanja sa kojima se oni suočavaju od februara 2022. godine. Na izloženim fotografijama, posetioci su mogli bez cenzure da vide kako se građanke i građani suočavaju s posledicama invazije, ali i kako se njihov svakodnevni život odvija uprkos ratnim razaranja.

Oko 150 posetilaca i više od 30 diplomata prisustvovalo je otvaranju, a izložbu je u periodu od 24. jula do 25. avgusta videlo preko 500 posetilaca, uključujući i izbeglice iz Rusije i Belorusije.

Sem izložbe, četiri debate organizovane su u saradnji sa organizacijom Novi optimizam iz Zrenjanina. Panel

diskusija „Rat i brat“; održana 14. jula na Dorćol Platzu uz podršku Građanskih inicijativa i Ambasade Ukrajine, bavila se ruskim uticajem u medijskom prostoru u Srbiji. Učesnici su razgovarali o tome kako je rat predstavljen u mejnstrim medijima u Srbiji i, s tim u vezi, o političkoj tišini predstavnika Srbije u vezi sa masovnim kršenjem ljudskih prava u Ukrajini. Deo fotografija sa izložbe „Pozdrav iz Ukrajine“ takođe je prikazan na panelu.

U Endžio HABU, 18. avgusta, organizovana je panel diskusiju „Bratska agresija“; koju je otvorio ambasador Ukrajine Volodimir Tolkač. Na diskusiji se govorilo o ratu u Ukrajini, podršci civilnog društva i tekućoj izbegličkoj krizi. Jedno od postavljenih pitanja bilo je kako ohrabriti civilno društvo u Srbiji da se pokrene, aktivno izrazi podršku Ukrajini i izvrši pritisak na rukovodstvo Srbije da promeni svoju poziciju. Na diskusiji je prikazan video „Rat i brat“ snimljen u Novom Sadu i Beogradu.

Zvanično zatvaranje izložbe, uz akciju prikupljanja donacija, održano je 24. avgusta, na Dan nezavisnosti Ukrajine. Akcija prikupljanja donacija dala je mogućnost posetiocima ne samo da daju priloge, već i sa se upoznaju sa ukrajinskom kulturom i tradicijom. Sva prikupljena sredstva donirana su ukrajinskoj deci. Na zatvaranju izložbe govorili bili ambasador Ukrajine Volodimir Tolkač, ambasador SAD Kristofer Hil i Nemanja

Starović iz Ministarstva spoljnih poslova. Inicijativa je u to vreme koordinirala Europrajd volontere, tako da su aktivisti Inicijative, kao i učesnici i volonteri Beogradskog Prajda takođe imali priliku da učestvuju u vođenom obilasku izložbe.

Nedelja ANTIFA razgovora

Kao odgovor na relativizaciju i urušavanje antifašističkog nasleđa u Srbiji, Inicijativa je od 22. do 26. avgusta organizovala Nedelju ANTIFA razgovora. Neposredan povod za Nedelju ANTIFA razgovora bila je presuda Višeg suda u Valjevu kojom je u avgustu rehabilitovan Nikola Kalabić.

Tokom Nedelje ANTIFA razgovora, pedesetak studenata i mladih aktivista i aktivistkinja imali su priliku da, kroz tri panela sa aktivistkinjom Marijom Ratković i istoričarkama Olgom Manojlović Pintar i Jelenom Đureinović, razgovaraju o ulozi feminizma u izgradnji mira, anti-ratnim pokretima, kulturi sećanja, istorijskom revizionizmu i pravnoj i političkoj rehabilitaciji kvislinških snaga u Srbiji.

Učesnici su zaključili da je Nedelja ANTIFA razgovora važna jer je otvorila neke od tema o kojima se ne govori u školi. Takođe, ukazali su na to da moramo učiti i sećati se naših antifašističkih vrednosti da bismo mogli da gradimo trajan mir.

Ulične akcije

Godišnjica opsade Sarajeva u Beogradu

Na tridesetu godišnjicu opsade Sarajeva, aktivisti i aktivistkinje Inicijative izašli su na ulicu da razgovaraju sa sugrađanima i prikupe poruke podrške za građane Sarajeva. Poruke su pokazale da uprkos negiranju zločina i propagandi o nemogućnosti saradnje, još uvek postoji neraskidiva veza između Beograda i Sarajeva. Jedna od poruka bila je:

„Premlada sam da se sećam, ali odlučna sam da odem u Sarajevo s ljubavlju i s voljom da slušam. Šaljem ljubav iz Beograda.“

Dan ljudskih prava

Inicijativa je ovogodišnji Međunarodni dan ljudskih prava obeležila simboličkim preimenovanjem Ulice Brane Crnčevića, nazvane po promoteru ratne politike Slobodana Miloševića i Vojislava Šešelja, u Ulicu Ružice Markobašić, po građanki Vukovara i trudnoj majci troje dece koju su ubili pripadnici JNA i TO Vukovar na Ovčari kod Vukovara. Inicijativa mladih za ljudska prava podnela je inicijativu za formalnu promenu naziva Ulice Brane Crnčevića u cilju izgradnje društva koje poštuje i seća

se žrtava ratnih zločina bez obzira na njihovu etničku pripadnost, a posebno žena stradalih u ratu.

Međunarodni dan demokratije

Dva dana pre Europrajd šetnje u Beogradu, Inicijativa je obeležila Međunarodni dan demokratije. U svetlu tenzija pred Europrajd šetnju, aktivisti Inicijative razgovarali su sa ljudima na ulici o svakodnevним problemima LGBTQ+ populacije. Akcija je pokazala da građani Srbije i LGBTQ+ zajednica dele teškoće i borbe, bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju i različite seksualne identitete.

Samit mladih u Podgorici

Pod sloganom „Ne ćuti“; Samit mladih u Podgorici, održan od 12. do 14. maja, okupio je više od 145 demokratski orijentisanih mladih ljudi, predstavnika civilnog društva, regionalnih aktera i predstavnika međunarodne zajednice radi promovisanja saradnje i solidarnosti kroz razmenu znanja i iskustva. Tokom tri dana Samita, realizovane su tribine, radionice i događaji iz kojih su proizašle političke preporuke i planovi za buduću saradnju. Boje Samita bile su žuta i plava kao simbolički izraz solidarnosti sa ljudima pogođenim ratom u Ukrajini.

Samit se sastojao od tri panela koji su imali za cilj kritičku diskusiju o procesu pridruživanja zemalja Zapadnog Balkana EU, kao i istraživanje kapaciteta civilnog društva i

dominantnih praksi suočavanja s novim izazovima demokratije. Panelisti su ohrabрили mlade da razmotre trenutnu i buduću ulogu civilnog društva u njihovim zemljama.

Jedan od direktnih ishoda Samita bila je „[Knjiga recepta – ključni sastojci za promenu](#)“; publikacija nastala kroz zajednički rad mladih iz celog regiona.

„YIHR Alumni Network Reunion – Kosovo i Srbija“

Sledeći dobru praksu proširivanja koalicije organizacija civilnog društva koje se odnosima Kosova i Srbije bave kroz umetnost, obrazovanje i dijalog, Inicijativa se povezala sa organizacijom Peaceful Change Initiative kako bi okupila mlade koji ne žive u prestonicama Kosova i Srbije radi njihovog prisustva festivalu „Mirëdita, dobar dan!“; uz učešće u pažljivo osmišljenom obrazovnom programu usmerenom na stvaranje veza i produbljivanje razumevanja među njima. Inicijativa je nastavila da jača postojeća partnerstva i saradivala je sa drugim organizacijama civilnog društva kao što su Građanske inicijative, Integra i forumZFD Srbija na nekoliko festivalskih događaja.

Tokom tri radna dana, učesnici su stekli različita znanja, veštine i alatke za aktivno učešće u procesima izgradnje mira i pomirenja, a takođe su izradili i akcioni plan za Alumni mrežu Inicijative mladih za ljudska prava.

Program za mlade Kosova i Srbije „Važni smo mi“
Omladinski program razmene „Važni smo mi“ realizovan je u decembru i sastojao se od tri dela: identitet, istine i izgradnja mira. Ovaj program omogućio je mladima sa Kosova i iz Srbije da se upoznaju sa osnovnim načelima demokratskog društva i saznaju nešto više o sredstvima informisanja, procesu pomirenja, prevenciji sukoba i nenasilnoj komunikaciji, putem interaktivnih radionica, predavanja, poseta i istraživanja, kao i kroz iskrene i otvorene razgovore o njima samima, društvu i vladajućim politikama.

Uprkos političkim tenzijama, nesporazumima, međusobnim optužbama i odsustvu suštinske debate o jedinstvu i miru koji su obeležili odnose Srbije i Kosova, iako suočena sa izazovima vezanim za blokade na severu Kosova, tenzijama i bezbednosnim rizicima, Inicijativa je uspela da u ovom programu okupi 32 učesnika i učesnica sa Kosova i iz Srbije.

Program Važni smo mi

Ljudska prava

Kroz ovaj program, Inicijativa je promovisala i zalagala se za poštovanje najviših standarda ljudskih prava u Srbiji kroz edukaciju mladih, poboljšanje mehanizama zaštite i podršku ranjivim grupama i pojedincima, uz izveštavanje o kršenju ljudskih prava i sloboda. Program je uglavnom bio fokusiran na zaštitu ljudskih prava kroz rad na pojedinačnim slučajevima, uključujući i pravo na slobodu izražavanja, okupljanja i udruživanja, pravično suđenje i borbu protiv diskriminacije i nasilja.

Europrajd 2022

Kao organizacija koja je neumorno učestvovala u planiranju Beogradskog Prajda tokom poslednjih devet godina, Inicijativa mladih za ljudska prava ponosno stoji uz LGBTQ+ zajednicu u Srbiji u borbi za ravnopravnost i ljubav. Godine 2022, Beograd je bio domaćin najvećeg prajda u Evropi – Europrajda, što je naglasilo izazove s kojima se LGBTQ+ zajednica suočava u tradicionalnom i patrijarhalnom srpskom društvu.

Mesecima pre početka Nedelje ponosa, Inicijativa je radila s hrabrim mladim volonterima kroz nekoliko faza. Od rekordnog broja od 300 prijava za volontiranje, Inicijativa je za oko 100 volontera obezbedila edukaciju kroz „Europrajd akademiju“; gde su imali priliku da slušaju stručnjake u oblasti ljudskih prava, LGBTQ+ prava, digitalne bezbednosti, nasilja, kao i da čuju nešto o istoriji LGBTQ+ pokreta u Srbiji, te o istoriji anti-ratnog pokreta u Srbiji koji je tesno povezan sa borbom za LGBTQ+ prava. Cilj je bio da volonteri saznaju nešto više o ovim temama, kao i da se inspirišu za uključivanje u aktivizam i preuzmu inicijativu za probleme i borbe koji su njima važni.

Kroz redovne sastanke u julu, avgustu i septembru, Inicijativa je održavala kontakt, družila se i delila u timove radi Nedelje ponosa i Prajd marša. Nedelja po-

nosa zvanično je počela 12. septembra, i kroz skoro sto događaja u narednih sedam dana, Inicijativini volonteri i tim naporno su radili da bi cela nedelja neometano protekla.

Iako formalno zabranjen, Europrajd marš održan je 17. septembra zahvaljujući borbi LGBTQ+ aktivista, branitelja ljudskih prava i naših volontera. Iako se protiv održavanja Europrajda mesecima vodila medijska i politička kampanja, te uprkos sve većem fizičkom i verbalnom nasilju prema LGBTQ+ zajednici, solidarnost je bila ključna tačka među aktivistima: na poziv Inicijative, 45 organizacija civilnog društva iz Srbije potpisalo je [pismo podrške Europrajdu](#).

Borba za LGBTQ+ prava, koja traje skoro 30 godina, nikada nije bila laka, a događaji koji su pratili Europrajd još jednom su pokazali da naša prava ne možemo uzimati zdravo za gotovo. Borba se mora nastaviti, čak i kada se suočavamo sa najvažnijim izazovima.

Manjinska prava u omladinskom radu

Inicijativa je realizovala svoj prvi Erasmus+ trening za aktiviste i trenere o manjinskim pravima u omladinskom radu. Mladi iz celog Zapadnog Balkana razgovarali su o manjinskim pravima, kao i o statusu omladinskih radnika i radnica u njihovim zemljama i, najvažnije,

šta se može uraditi da bi se podržali i pomogli mladi iz manjinskih grupa i zajednica.

Učesnici i učesnice imali su priliku da slučaju stručnjake u oblasti manjinskih prava, kao što je Bogdan Banjac iz Kancelarije Poverenika za zaštitu ravnopravnosti. Zajedno su razgovarali o ciljevima ove institucije, njenoj misiji i procedurama za podršku manjinskim pravima u Srbiji. Takođe su imali priliku da razgovaraju o saradnji Kancelarije sa lokalnim organizacijama i vrstama diskriminacije na koje su usmereni. Učesnici su takođe imali priliku da čuju i Marina Pijukovića iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog. On je govorio o ciljevima i aktivnostima Ministarstva u oblasti promocije manjinskih prava.

THEY HATE
US BECAUSE
WE SMELL LIKE
LOVE

Endžio HAB: Prostor u kome se pokreću razgovori

„U traganju za istinom, umetnost i aktivizam su moćni saveznici“
—Emily Wilcox

Endžio HAB nalazi se u centru Inicijative mladih za ljudska prava. Služi kao prostor za edukaciju javnosti i zalaganje za miroljubivu koegzistenciju brojnih zemalja. Održavanje izložbi uvek privlači značajnu pažnju i vodi aktivnoj participaciji ambasada i raznih organizacija civilnog društva.

Događaji se održavaju u saradnji s lokalnim partnerima, stvarajući dodatni prostor za blisku saradnju u sličnim aktivnostima u budućnosti.

Sa više od 3000 posetilaca u 2022. godini, Inicijativin Endžio HAB postao je funkcionalan i prepoznat kao jedan od najuticajnijih prostora u Beogradu, smešten u centru grada. Preko 25 različitih događaja (treninga, izložbi, predavanja, radionica, prezentacija, filmskih projekcija itd.) odigralo se u Endžio HABU, provocirajući različita pitanja u vezi sa ratnim zločinima i suđenjima za ratne zločine, diskriminacijom, ženskim pravima, LGBTQ+ pravima, anti-ratnim protestima u Srbiji devedesetih, ulogom Srbije u sukobima, perspektivom žrtava, borbom protiv desničarske propagande i desničarskih narativa, ulogom medija itd. Endžio HAB omogućio je Inicijativi više slobode u radu, posebno kada je reč o kompleksnim temama, jer bez njega neki događaji ne bi mogli da se realizuju u Srbiji zbog nepostojanja prostora u kojima bi njihova realizacija bila dozvoljena.

Kings & Queens, 2022

- ← Radionica o seksualnom nasilju
- ↔ Izloba Pozdrav iz Ukrajine
- ↓ Promocija knjige dr Orli Fridman

Beograd, jun 2023.

